

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕНЬ
У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**МАТЕРІАЛИ МІЖВУЗІВСЬКОЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
27 ТРАВНЯ 2020 РОКУ**

ХАРКІВ – 2020

УДК 37.013.42
ББК 74.60
А 43

За редакцією
доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Васильєвої Марини Петрівни

Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи: матеріали міжвузівської дистанційної студентської науково-практичної конференції 27 травня 2020 року / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 129 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 3 від 12.05. 2020 р.).

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2020.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної
педагогіки, 2020.
© Васильєва М.П., 2020.

Стефюк К.М. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З АДАПТАЦІЇ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	112
Танкова Д.В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОФІЛАКТИКИ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО ТЕАТРУ.....	114
Філей О.П. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ ДО УМОВ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ СІМЕЙНОГО ТИПУ.....	116
Чухлата В.А. КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПРОФІЛАКТИКИ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ЗЗСО.....	118
Шварц Ю.В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ФОРМУВАННЯ ЗГУРТОВАНОГО КОЛЕКТИВУ ПІДЛІТКІВ У ЛІТНЬОМУ ОЗДОРОВЧОМУ ТАБОРІ.....	120
Шевченко М.П. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....	123
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	125

Комплексна програма передбачає роботу за трьома основними напрямками: *робота з педагогічним колективом закладу загальної середньої освіти* (форми та методи роботи: науково-практичний семінар на тему «Теоретико-практичні аспекти роботи з профілактики наркотичної залежності серед підлітків» (із залученням фахівців поліклінічного відділення «Клініка дружня до молоді» районної дитячої лікарні); практичне заняття з психологом на тему «Психолого-педагогічна діагностика та її роль у попередженні наркоманії»; круглий стіл «Інноваційні форми і методи профілактики наркотичної залежності підлітків у ЗЗСО»; методичний семінар «Використання тренінгових занять у профілактиці наркотичної залежності підлітків» (із залученням фахівців (зокрема, психолога) ЦСССДМ) тощо); *робота з батьками підлітків* (форми та методи роботи: індивідуальні та групові бесіди з батьками підлітків, індивідуальні консультативні зустрічі батьків із фахівцями (фахівцями поліклінічного відділення «Клініка дружня до молоді» районної дитячої лікарні; ЦСССДМ; працівниками Служби ювенальної превенції); тренінгове заняття «Причини та наслідки вживання підлітками наркотичних речовин», батьківські збори-тренінг «Наркотики – життя чи смерть?»; круглий стіл – зустріч адміністрації і педагогів з родинами підлітків; розробка буклету для батьків «Як зрозуміти, що моя дитина вживає наркотики?» тощо); *робота з підлітками – учнями ЗЗСО* (форми та методи роботи: індивідуальні та групові бесіди, тренінгові заняття: «Наркотики та наркотична залежність» (із залученням працівників Служби ювенальної превенції); «Моє майбутнє» (із залученням відомих спортсменів Харківської області); «Наркотики? Не моя тема!» (із залученням особи, яка раніше вживала наркотики) тощо).

Вважаємо, що у результаті реалізації розробленої Комплексної програми підвищиться обізнаність підлітків про негативні наслідки вживання наркотичних речовин, будуть сформовані ціннісне, відповідальне ставлення до власного здоров'я, мотивація щодо ведення здорового способу життя, стійка позиція щодо відмови від вживання наркотичних речовин.

Шварц Ю.В.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ФОРМУВАННЯ ЗГУРТОВАНОГО КОЛЕКТИВУ ПІДЛІТКІВ У ЛІТНЬОМУ ОЗДОРОВЧОМУ ТАБОРІ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

Саме в дитячих оздоровчих таборах у діяльності й спілкуванні з однолітками підлітки набувають досвіду колективної взаємодії й переживання почуття солідарності, досвіду розподілу відповідальності, об'єднання групових зусиль, лояльного ставлення до членів групи, засвоєння колективної моралі, згоди та співробітництва.

Аналіз соціально-педагогічної літератури свідчить, що проблему формування колективу підлітків в умовах цілеспрямованого навчально-виховного впливу досліджували науковці минулого та сучасності: О. Безпалько, А. Макаренко, ФВ. Сухомлинський, Д. Ушинський, С. Харченко та інші; окремі питання формування колективістських якостей в умовах літнього оздоровчого табору розкривали О. Боровець, Т. Вольфовська, Л. Дубровська, В. Дубровський, Я. Коломенський, В. Лаппо, Т. Корнієнко, О. Філоненко та інші.

Однак, є підстави констатувати, що сучасна соціально-педагогічна практика роботи з підлітками в літньому таборі потребує вивчення можливостей застосування цілеспрямованої програми з розвитку згуртованості дитячого колективу.

Аналіз наукових праць і практики роботи з дітьми дозволив визначити соціально-педагогічну діяльність з формування колективу підлітків у літньому оздоровчому таборі, як цілеспрямовану соціально-педагогічну діяльність усіх суб'єктів (вихователів, вожатих, педагогів-організаторів, керівників гуртків, волонтерів, студентів-практикантів, органів самоврядування), яка має на меті успішну соціалізацію дитини за допомогою створення дружнього згуртованого колективу, що має власну структуру, традиції, соціально-педагогічну мету.

На основі аналізу літератури розроблено програму «Гурт друзів», метою якої визначено побудова згуртованого колективу підлітків у літньому оздоровчому таборі. Комплекс заходів програми підібрано з урахуванням періоду перебування дітей у таборі й мети кожного з періодів. Для організаційного періоду обрано: збори загону, визначення назви загону, пісні, девізу, щоденне підбиття підсумків табірної доби; трудові справи (чергування в їдальні, благоустрій території, самообслуговування); «Вогник дружби», інформаційний стенд, куточок табору «Мій загін – моя родина», бесіди «Кожна людина унікальна», «Я – лідер»; групові вправи: «Знайомство», «Коло інтересів», «Позитивне ставлення до особистості», тощо; групові ігри: «Вузлики», «Біг-мак», «Всі на борт», «Павутиння», «Хто на що здатний» тощо; для основного – колективне планування діяльності загону; визначення справ комплексного характеру; варти дружби; психологічні тренінги «Пізнай себе та інших», «Ефективне спілкування», «Уміння вести за собою», «Досягнення мети»; арт-терапевтичні методики (фототерапія, ізотерапія); інтерактивний театр, інтелектуальні ігри (командні змагання, консультаційна гра); рольові ігри «Я і мій сусід», «Я частина загону»; естафети; квести; походи; екскурсії; і для підсумкового – обговорення й аналіз спільних справ; бесіди; вечір прощання «Мій загін – моя родина», прощальний вогник «Я буду пам'ятати тебе». Основними суб'єктами програми виступають вожаті, вихователі, волонтери, органи учнівського самоврядування.

Експериментальна перевірка ефективності розробленої програми соціально-педагогічної діяльності з формування згуртованого колективу підлітків у літньому оздоровчому таборі на базі ПДЗОВ «Олімпія» м. Балаклея, Харківської області у 2018 році проходила в три етапи.

Для визначення рівня згуртованості колективу підлітків й особливостей соціальної взаємодії між ними було визначено критерії (ступень привабливості групи для її членів; рівень взаємної симпатії в міжособистісних стосунках), показники (спрацьованість, відкритість і контактність колективу; згуртованість колективу; схильність до конфліктної поведінки) і діагностичні методики (методика К. Сішора, яка передбачає обчислення індексу групової згуртованості; тест «Оцінка рівня соціально-психологічного клімату в дитячому колективі» (А. Лутошкін) і тест на виявлення схильності до конфліктної поведінки у колективі (К. Томас), який дозволяє визначити рівні суперництва, співпраця, компроміс, уникнення й пристосування).

Констатувальний етап експерименту дозволив виявити, що і в експериментальній (діти – 2-ої зміни, 3-4-х загонів, віком 12-14 років (60 чоловік)), і в контрольній групі (підлітки (12-14 років) 3-ої змін, 3-4 загонів (50 чоловік)) майже однакова кількість дітей мають утруднення щодо взаємодії в колективі, співпраці. Що визначило необхідність впровадження розроблено програми «Гурт друзів».

Комплекс заходів, використаних у роботі з підлітками відповідав визначеній меті кожного періоду: 1) організаційний - первинне формування згуртованого колективу підлітків; 2) основний - створення виховної системи в загоні, розвиток особистості кожної дитини на основі розвитку колективу та міжособистісних стосунків, розвиток організаторських здібностей; 3) підсумковий - підведення підсумків діяльності дітей у таборі.

Результати контрольного етапу визначили суттєві зміни щодо згуртованості колективу підлітків в обох групах Е і К. Проте, визначені певні відмінності: в Е групі спостерігається дещо більший приріст високого ступеня сформованості групової згуртованості підлітків, що визначається більшою спрацьованістю дітей в групі, більшим досвідом колективної діяльності, завдяки чому відбувся розвиток ініціативності й самостійності, організаторських здібностей підлітків. Комплекс використаних заходів програми дозволив створити атмосферу довіри й згуртованості; покращилися міжособистісні стосунки значної частини підлітків. Однак, у двох групах є певний відсоток дітей, яких було віднесено до низького рівня за рахунок проявів соціальної пасивності, схильності до проявів конфліктної поведінки, погано сформованих комунікативних якостей.

Таким чином, було зроблено висновок, що під час впровадження розробленої програми необхідно більш ґрунтовного врахування індивідуальних особливостей дітей, які схильні до проявів соціальної дезадаптації в літньому оздоровчому таборі, для прийняття обґрунтованих рішень стосовно проведення корекційних заходів.